

ЗАКОНОДАВНИ ОКВИРИ ЗА ПРОИЗВОДЊУ БРИКЕТА У СРБИЈИ И НА ПОДРУЧЈУ ЗАПАДНОГ БАЛКАНА

НЕНАД РАНКОВИЋ¹
АЛЕКСАНДАР МУСИЋ¹
ДРАГАН НОНИЋ¹

Извод: Енергија биомасе заузима значајно место у коришћењу алтернативних извора енергије. Биомаса у облику брикета може се користити као добра допуна енергетских потреба при грејању мањих зграда. Таква примена брикета најраспрострањенија је у градским срединама и постројењима за даљинско грејање. Производња брикета у Србији се, данас, одвија у мањим или већим предузећима која се баве производњом пелета, резане грађе, иверица, прозора, врата и др. С обзиром на то, циљ овог рада је да се утврде правни оквири који имају директан или индиректан утицај на производњу брикета у Србији и изабраним земљама у окружењу (Република Црна Гора, БиХ - Република Српска и Република Хрватска). Истраживањем је утврђено да, када је у питању производња брикета у Србији и изабраним земљама, директно не утиче ни један закон, а индиректан утицај има веома мали број закона. Индиректан утицај се огледа, пре свега, преко подстицајних мера, начина коришћења обновљивих извора енергије, издавања дозвола за рад предузећима која се баве производњом енергената и издавања лиценци предузећима која се баве потрошњом произведених енергената. Такође, констатовано је да је за оснивање предузећа за производњу брикета потребан велики број различитих докумената. У том смислу, могу се дати препоруке за укидање или спајање дозвола за одређене послове који се односе на сировину за производњу брикета (енергента).

Кључне речи: брикет, производња, закони, дозволе.

LEGAL FRAMEWORK FOR BRIQUETTE PRODUCTION IN SERBIA AND IN THE AREA OF WESTERN BALKANS

Abstract: Biomass energy has a significant position in the utilisation of alternative energy sources. Biomass in briquette form can be used as a good additional energy for small building heating, which is the most widespread use of briquettes in urban environments and remote heating plants. Briquette production in Serbia is today carried out in enterprises of various sizes, dealing with the production of pellets, sawn timber, chipboards, windows, doors, etc. Taking into account the above facts, the aim of the study is to determine the legal frameworks with direct or indirect effects on briquette production in Serbia and the selected neighbouring countries (Republic of Montenegro, BiH – Republic of Srpska and Republic of Croatia). The study shows that, regarding briquette production in Serbia and the selected countries, there are no Laws with a direct effect, and there is a small number of Laws with an indirect effect. Indirect effect is reflected primarily in the stimulation measures, methods of utilisation of renewable energy sources, issuing the licences to the enterprises dealing with the production of energy resources, issuing the licences to the enterprises dealing with the consumption of the produced fuels. Also, it was found that the establishment of enterprises for briquette production requires a great number of different documents. In this sense, recommendations for the cancellation or unification of licences for the jobs relating to raw materials for briquette production should be given.

Key words: briquette, production, Laws, licence

1 др Ненад Ранковић, редовни професор; дипл. инж. Александар Мусић; др Драган Нонић, ванредни професор; Универзитет у Београду - Шумарски факултет, Београд

1. УВОД И МЕТОД РАДА

Значајно место у коришћењу алтернативних извора енергије заузима енергија биомасе²⁾. Биомаса у облику брикета, као обновљива сировина, може да буде добра допуна енергетских потреба за грејање мањих зграда. И поред високе цене горива на светском тржишту, потрошња енергије стално расте. Наша земља увози преко две трећине течних и гасовитих горива (Т о л м а ч *et al.*, 2010), што може представљати мотивацију домаћим произвођачима брикета за повећањем произведених количина овог енергента. За производњу брикета се, данас, користе различити типови сировине (пиљевина која настаје прерадом трупаца на пиланама, остаци у индустријској производњи намештаја, грање, сува винова лоза, слама, трска и сл.) која настаје од обновљивих извора. Енергија која настаје сагоревањем брикета приближно је једнака енергији која настаје сагоревањем мрког угља (Т о л м а ч *et al.*, 2010), па, самим тим, представља веома важан енергент који може бити адекватна замена за угаљ, нафту или електричну енергију.

Брикет, као производ који се користи за добијање топлотне енергије у процесу сагоревања, највећу употребу има у градским срединама и постројењима за даљинско грејање. Наведени производ или тзв. еколошки брикет добија се из остатка (пиљевине)³⁾, који настаје прерадом трупаца на пиланама. Производња брикета у Србији се, данас, одвија у мањим или већим предузећима која се, поред производње брикета, баве и производњом пелета, резане грађе, иверица, прозора, врата и др. Често је главна делатност предузећа нека од набројаних, а не производња брикета. Многа од предузећа која се баве производњом брикета раде за сопствене потребе или су инсталирањем мањих линија за производњу брикета решила питање „нупроизвода” који настаје приликом производње главног производа, а тај остатак (дрвни опилци, иверица, шпер, пиљевина), уз мањи, већи или никакав третман (дробљење, млевење), користи се, управо, за производњу брикета.

Циљ овог истраживања је да се утврде правни оквири и њихов утицај на производњу брикета у Србији и изабраним земљама у окружењу: Република Црна Гора, БиХ - Република Српска и Република Хрватска. Поред тога, на основу упоредне анализе одговарајућих закона и законских регулатива, моћи ће да се утврде сличности и разлике по овом питању у Србији и изабраним земљама у окружењу. **Сврха** овог истраживања јесте обезбеђивање сазнања која би омогућила давање препорука за побољшање тренутног стања. **Предмет** истраживања представљају закони, чији чланови имају директну или индиректну улогу и утицај на производњу брикета.

Као основни **научни метод** рада, у овом истраживању, коришћен је метод анализе и поређења. Метод анализе је примењиван приликом проучавања одгова-

1) **Биомаса** је биоразградиви део производа, отпада и остатака биолошког порекла из пољопривреде (укључујући биљне и животињске материје), шумарства и повезаних индустрија, као и биоразградиви део индустријског и комуналног отпада (2011).

2) **Пиљевину** или струготину сачињавају ситни делићи дрвета насталог од резања тестером (Кнежевић, 1975). Она представља остатак који настаје приликом пиланске прераде трупаца у резану грађу или сл.

рајућих закона и улога надлежних институција, а метод поређења је коришћен приликом поређења закона и њихових чланова.

У оквиру овог истраживања дати су одговори на два од четири главна питања „benchmarking”-а (Р а н к о в и ћ , К е ч а , 2011):

- шта треба упоређивати;
- са ким се треба поредити.

У истраживању су упоређивани закони и законске регулативе које имају утицај на производњу брикета, а поређење је вршено на нивоу одговарајућих чланова закона и других правних докумената одабраних земаља у окружењу (Република Црна Гора, БиХ - Република Српска и Република Хрватска). Суседне земље су одабране за поређење због политике европских интеграција која се спроводи у њима, као и у Србији. Хрватска ће постати чланица ЕУ у току 2013. године, Црна Гора је стекла статус кандидата и започела преговоре за приступање, док БиХ тек треба да стекне статус кандидата за придруживање ЕУ. Србија је стекла статус кандидата за придруживање, али још увек чека на датум почетка преговора за приступање ЕУ.

На основу утврђених закона у Србији, који имају утицај на производњу брикета, поређењем њихових чланова са члановима закона у изабраним земљама, а који, такође, имају утицај на производњу брикета, дошло се до сличности и разлика између њих.

За потребе истраживања коришћени су, у највећој мери, подаци прикупљени из одговарајуће стручне литературе и интернет сајтова надлежних организација.

2. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Велики број закона и законских регулатива (закони о екологији, шумарству, заштити животне средине и сл.) у својим члановима помињу „биомасу”, „биогориво” и „обновљив извор енергије (ОИЕ)⁴”. Ово се може тумачити тиме да се брикет прави од биомасе из обновљивих извора енергије, а истовремено представља и биогориво, јер има знатно мањи утицај на загађење животне средине од нпр. угља. Међутим, ни у једном члану није именовано да се одредбе тог члана односе на брикет или на групу производа у коју спада и брикет.

Закон који се односи индиректно на брикет јесте Закон о енергетици Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 57/2011). Овим законом су регулисана питања производње и испоруке електричне и топлотне енергије. Утицај наведеног закона огледа се у одређивању подстицајних мера за производњу, у овом случају, топлотне енергије из обновљивих извора енергије. Законом је регулисано издавање лиценци субјектима који се баве производњом топлотне енергије из обновљивих извора енергије као и услови откупа исте.

Закон у којем се, такође, не помиње брикет, а који има велики утицај на производњу брикета јесте Закон о управљању отпадом („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 88/10). Наведени закон регулише токове, начине прикупљања и лагровања отпада. Овај закон има веома велики утицај на производњу брикета, јер је

4) Енергија из обновљивих извора је енергија произведена из нефосилних обновљивих извора као што су: водотоци, биомаса, ветар, сунце, биогаз, депонијски гас, гас из погона за прераду канализационих вода и извори геотермалне енергије (2011).

њиме регулисана набавка и лагероване сировине као и добијање дозвола⁵⁾ за третман отпада, тј. за производњу брикета.

У табели 1 су приказани закони и њихове одредбе, које су индиректно повезане са производњом брикета у Републици Србији и изабраним земљама (Република Црна Гора, БиХ - Република Српска и Република Хрватска).

Табела 1. Законске одредбе које су индиректно повезане са производњом брикета у Републици Србији и изабраним земљама (Црна Гора, БиХ - Реп. Српска и Хрватска)

Table 1. Legal provisions indirectly related to briquette production in the Republic of Serbia and selected countries (Montenegro, B&H - Rep. Srpska and Croatia)

Назив закона	Надлежна институција	Члан	Одредбе члана (опис)	Коментар
Република Србија				
Закон о енергетици »Службени гласник РС», бр. 57/2011	Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине	§1	- услови за поуздану, сигурну и квалитетну испоруку енергије и енергената; - заштита купаца енергије и енергената; - начин, услови и подстицаји за производњу енергије из обновљивих извора и комбиноване производње електричне и топлотне енергије.	Не помиње се брикет, али се може узети за њега, јер се под енергентом може сматрати брикет који служи за производњу топлотне енергије.
		§12	Дефинисани су послови Министарства, које припрема и предлаже Влади акте који се односе на програме и стратегију, затим мере подстицаја за производњу електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије, као и мере за откуп те енергије и предлаже акт којим се утврђује висина накнаде за подстицај.	Не помиње се брикет, али се помињу подстицајне мере за коришћење обновљивих извора енергије.
		§36-51	Сваки енергетски субјект може да почне са обављањем енергетске делатности по добијању лиценце коју издаје Агенција за енергетику РС. Лиценца се издаје на 10 година, а за производњу електричне енергије, комбиновану производњу електричне и топлотне енергије и производњу топлотне енергије на 30 година. Лиценца може бити продужена или одузета, али без могућности преноса на друго лице.	Не односи се на брикет већ на енергетски субјект који се бави производњом топлотне енергије.
		§52	Влада, на предлог Министарства, доноси Национални акциони план којим се утврђују циљеви за коришћење обновљивих извора енергије за период од најмање 10 година.	Не помиње се брикет, али се може сврстати у обновљиве изворе топлотне енергије добијене из биомасе.

5) Дозвола јесте решење надлежног органа којим се правном или физичком лицу одобрава сакупљање, транспорт, увоз, извоз и транзит, складиштење, третман или одлагање отпада и утврђују услови поступања са отпадом на начин који обезбеђује најмањи ризик по здравље људи и животну средину (2010/в).

		§179-180	Дефинише се оснивање агенције и њен рад. Она представља посебну организацију за обављање послова на унапређењу услова и мера за рационалну употребу и штедњу енергије и енергената као и управљање програмима и пројектима за рационално коришћење енергије и већу употребу обновљивих извора енергије	Не помиње се брикет, али се може везати за њега, јер се брикет може сматрати енергентом.
Закон о управљању отпадом „Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 88/10	Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања	§1	- врсте и класификација отпада; - услови и поступак издавања дозвола; - прекогранично кретање отпада.	Односи се на брикет, тј. на сировину за производњу брикета.
		§22	Дефинише обавезу формирања Агенције за заштиту животне средине, која води и ажурира базу података о управљању отпадом у информационом систему заштите животне средине.	Односи се на брикет, тј. на сировину за производњу брикета.
		§59	Да би предузеће могло да се бави производњом брикета мора имати и дозволу за рад коју издаје надлежно Министарство.	Односи се на брикет, тј. на субјекте који се баве производњом брикета.
		§62-70	Дозвола може бити издата за једну или више врста послова. Потребна документа за издавање дозволе дефинише §62. Дозвола може бити одузета или измењена. Уз документацију за добијање дозволе предаје се, између осталог, и потврда о извршеној карактеризацији отпада коју издаје Градски завод за јавно здравље. Рок важења дозволе је 10 година.	Односи се на брикет, тј. на субјекте који се баве производњом брикета.
		§71-72	Дефинишу се услови и начини прекограничног кретања, увоза, извоза и транзита отпада, као и одговарајућа документа.	Односи се на брикет, тј. на субјекте који се баве производњом брикета.
Република Црна Гора				
Закон о енергетици „Службени лист ЦГ”, бр. 28/10	Министарство економије	§1	Одређује се начин и услови коришћења обновљивих извора енергије и когенерације.	Не помиње се брикет, али се може везати за њега.
		§2	Чланом су прописане енергетске делатности где се на 25. месту налази производња енергије из обновљивих извора енергије и когенерација.	Не помиње се брикет, али се може везати за њега.

Закон о енергетици „Службени лист ЦГ”, бр. 28/10	Министарство економије	§17-18	Развој и коришћење ОИЕ утврђује се програмом развоја и коришћења, који доноси Влада на период од 10 година. Спровођење програма прати Министарство и извештај о његовом спровођењу доставља Влади сваке друге године.	Не помиње се брикет, али се може узети за њега.
		§20	Подстицајне мере за коришћење обновљивих извора енергије регулисане су наведеним чланом.	Не помиње се брикет али се може узети за њега.
		§24-50	Наведеним члановима регулисани су послови Регулаторне агенције за енергетику која представља самосталну, непрофитну организацију која врши јавна овлашћења у области енергетике.	Не помиње се брикет, али се може узети за њега.
		§55	Регулаторна агенција за енергетику регулише се добијање лиценце за бављење енергетском делатношћу. Лиценца се издаје на период до 15 година, а може се продужити на захтев енергетског субјекта или скратити (само ако се скраћењем не угрожава сигурност снабдевања или функционисања тржишта).	Не помиње се брикет, али се може узети за њега.
БиХ - РЕПУБЛИКА СРПСКА				
Закон о енергетици „Службени гласник Републике Српске”, бр. 49/09	Министарство индустрије, енергетике и рударства	§1	Регулисани су основи енергетске политике Републике Српске, планови, стратегије, програми и основна питања регулисања и обављања енергетских делатности, коришћење обновљивих извора енергије и услови за остваривање енергетске ефикасности.	Не помиње се брикет, али се може узети за њега.
		§4	- доступност и материјална приступачност различитих видова енергије грађанима РС, уз истовремену постепену либерализацију енергетског тржишта; - обезбеђење услова за стимулисање коришћења обновљивих извора енергије и когенерације; - унапређивање заштите животне средине и очувања еколошке равнотеже при производњи, преносу и потрошњи енергије и енергената.	Не помиње се брикет, али се може узети за њега.
		§12	Енергетску делатност може обављати правно лице или предузетник који је организован у складу са законом и који поседује дозволу (лиценцу) за обављање те делатности на подручју Републике Српске.	Не помиње се брикет, али се може узети за произвођаче топлотне енергије који користе брикет као енергент.

Закон о енергетици »Службени гласник Републике Српске», бр. 49/09	Министарство индустрије, енергетике и рударства	§15-26	Регулисано је оснивање Регулаторне комисије за енергетику, која има својство правног лица.	Не помиње се брикет, али се може везати за њега.
		§27	Прописује се доношење уредбе од стране Владе, а на предлог Министарства, која би допринела остваривању циљева који се односе на повећање укупне производње енергије из обновљивих извора.	Не помиње се брикет, али се може везати за њега.
		§28	Прописује подстицајне мере за производњу енергије коришћењем обновљивих извора енергије. Начин обезбеђења и коришћења подстицајних средстава прописује Регулаторна комисија, уз сагласност Владе.	Не помиње се брикет, али се може везати за њега.
Република Хрватска				
Закон о енергији »Народне новине», бр. 68/01, 177/04, 76/07, 152/08 и 116/10	Министарство за енергетику	§1	- обављање енергетске делатности уз поштовање мера за заштиту природе; - мере за сигурно и поуздано обезбеђење енергијом и њену рационалну производњу и коришћење.	Не помиње се брикет, али се може везати за њега.
		§5	Регулише питање енергетске политике и планирање енергетског развоја, а основни акт којим се утврђује енергетска политика и планира енергетски развој је Стратегија енергетског развоја, коју доноси Хрватски сабор на предлог Владе за период од 10 година.	Не помиње се брикет, али се може везати за њега.
		§10	Чланом је регулисано улагање у обновљиве изворе енергије и то на основу националног енергетског програма који доноси Влада, а којим се регулишу дугорочни развојни циљеви.	Не помиње се брикет, али се може везати за њега.
		§14	Обавезан је правилник о коришћењу обновљивих извора енергије који доноси Министар. Њиме су дефинисани обновљиви извори који ће се користити у производњи енергије.	Не помиње се брикет, али се може везати за њега.
		§16	Обављање енергетске делатности за правна и физичка лица је могуће само уз дозволу коју издаје Агенција за регулисање енергетских делатности.	Не помиње се брикет, али се може везати за произвођаче топлотне енергије који користе брикет као енергент.
		§24	Влада одређује накнаде за подстицај коришћења обновљивих извора енергије.	Не помиње се брикет, али се може везати за њега.

Извор: (2009, 2011, 2010/а, 2010/б, 2010/в)

На бази анализе закона и њихових одредби, може се запазити да је, и поред тога што се директно на производњу брикета не односи ни један закон, број закона који имају индиректан утицај на производњу брикета веома мали. Законима и законским одредбама дефинишу се:

- подстицајне мере за коришћење обновљивих извора енергије;
- добијање лиценци за рад енергетских субјеката који се баве производњом енергије (електричне, топлотне) из обновљивих или других извора енергије;
- добијање дозвола за рад производних предузећа која се баве производњом енергената, а који се користе за производњу електричне или топлотне енергије;
- начини откупа произведене топлотне и електричне енергије из обновљивих извора.

У оквиру наведених закона, у највећој мери помиње се коришћење енергије из обновљивих извора. Без обзира на то што брикет није експлицитно поменут као енергент, на њега се може односити све што се односи и на све остале енергенте.

Када су у питању институције, може се запазити да, у Републици Србији и Републици Српској (БиХ) ова питања регулишу министарства са више ресора, док је у Републици Црној Гори и Републици Хрватској то препуштено посебним јединственим министарствима. Тако, Хрватска има посебно Министарство за енергетику, док се у Црној Гори ова проблематика третира у оквиру Министарства економије. Ове земље тиме издижу значај питања снабдевања енергијом на посебан ниво и издвајају га од осталих ресора у својим владама.

Поред тога, у Србији два закона третирају материју која се односи на брикете (о енергетици и отпаду), док је у осталим земљама то регулисано само једним законом (о енергетици). Ово указује на сложеност проблема коришћења отпада у енергетске сврхе, које очито задире у бројна питања која се могу различито класификовати, што је у Србији препознато. Међутим, то захтева добру координацију одговарајућих надлежних министарстава и ресора (да се нека решења не понављају или да буду у супротности једно са другим).

3. ДИСКУСИЈА

У Србији и изабраним земљама, готово да не постоје закони који имају директан утицај на производњу брикета. Са друге стране, присутан је одређен степен индиректног утицаја закона и законских одредби на ову материју.

Снажан утицај, за сада, у Србији имају Закон о управљању отпадом и Закон о енергетици. Тако, Закон о управљању отпадом дефинише токове отпада⁶⁾ који је разврстан према Правилнику о условима и начину разврставања, паковања и чувања секундарних сировина („Службени гласник РС”, бр. 55/2001). Овим правилником је дефинисано разврставање отпада према пореклу, категоријама и карактеру, а разврставање се врши на основу каталога и листе отпада који су саставни део правилника.

6) Отпад јесте свака материја или предмет садржан у листи категорија отпада (Q-листа) који власник одбацује, намерава или мора да одбаци, у складу са законом (2010/в).

Каталог отпада је подељен у 20 група, тј. 20 индекса. У сваки од наведених 20 индекса сврстан је отпад према извору настанка. За производњу брикета значајна је трећа група (индекс), у коју је сврстан отпад од прераде дрвета и производње папира, картона, пулпе, панела и намештаја.

У оквиру наведених група (индекса), издвојене су подгрупе-индексни бројеви. Најважнија подгрупа - индексни број из треће групе, која је битна за производњу брикета, носи следеће ознаке (2001):

- 03 01 - отпади од прераде дрвета и производње панела и намештаја;
- 03 01 01 - отпадна кора и плута;
- 03 01 04 - пиљевине, иверје, струготине, дрво, медијан и фурнир који садрже опасне супстанце;
- 03 01 05 - пиљевине, иверје, струготине, дрво, медијан и фурнир који садрже опасне супстанце другачије од оних наведених у 03 01 04.

Према наведеном закону отпад се дели на:

- комунални отпад (кућни отпад);
- комерцијални отпад;
- индустријски отпад.

Комунални отпад, у зависности од опасних карактеристика које утичу на здравље људи и животну средину, може бити:

- инертни;
- неопасан;
- опасан.

Отпад који настаје приликом сече стабала није обухваћен овим законом из зато што он представља биомасу у изворном (непромењеном) стању. Пиљевина, према наведеном закону, сврстана је у категорију неопасног отпада⁷⁾. Да би се једно предузеће бавило производњом брикета потребно је да поднесе захтев на основу кога се наведеном предузећу издаје дозвола за третман неопасног отпада, тј. пиљевине. Уколико производно предузеће није у могућности да подмири потребе за сировином са територије наше земље издаје му се дозвола за увоз пиљевине. За издавање дозвола за увоз пиљевине потребно је да предузеће поседује, поред дозволе за третман и дозволе за:

- сакупљање отпада;
- транспорт отпада;
- складиштење отпада;
- одлагање отпада.

Све наведене дозволе издаје Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања, изузев дозволе за сакупљање и транспорт инертног и неопасног отпада, као и издавање дозволе за привремено складиштење инертног и неопасног отпада на локацији произвођача, које издаје општина на чијој је територији лоциран произвођач.

7) Неопасан отпад јесте отпад који нема карактеристике опасног отпада, док *опасан отпад* представља отпад који по свом пореклу, саставу или концентрацији опасних материја може проузроковати опасност по животну средину и здравље људи и има најмање једну од опасних карактеристика утврђених посебним прописима, укључујући и амбалажу у коју је опасан отпад био или јесте упакован (2010/в).

Све претходно наведено је везано за ситуацију када производно предузеће обавља комплетан процес (сакупљање, транспорт, лагероване, прерада, увоз) третирања отпада. Уколико се производно предузеће бави само прерадом отпада, мора да поседује и потписане уговоре са фирмама које за производно предузеће обављају одређени део послова (увоз, транспорт, складиштење и сл.), а које, за свој део посла, поседују издату дозволу.

Закон о енергетици генерализује опште одредбе које се, углавном, односе на производњу и рационално коришћење електричне енергије. Одредбе закона су, уз мале разлике, идентичне и код изабраних земаља. У Закону о енергетици, како у нашем, тако и у изабраним земљама, постоје и одредбе које дефинишу коришћење обновљивих извора енергије, као и подстицајне мере за даљи развој ове врсте извора. Одредбе се разликују од земље до земље због прилагођавања одредби закона према земљи за коју је израђен, али, генерално, наведене одредбе су веома сличне (табела 2).

Табела 2. Сличности и разлике Закона о енергетици, у погледу коришћења обновљивих извора и примене подстицајних мера, у Републици Србији и изабраним земљама

Table 2. Similarities and differences of Energy Laws, regarding the utilisation of renewable sources and the implementation of stimulation measures, in Serbia and in the selected countries

Назив државе	Назив закона	Члан	Одредбе члана (опис)	Коментар
Република Србија	Закон о енергетици »Сл. гласник РС«, бр. 57/2011	§1	Начин, услови и подстицаји за производњу енергије из обновљивих извора и комбиноване производње електричне и топлотне енергије.	Један од основних циљева закона у којима се не помиње брикет али се може везати за њега.
Република Црна Гора	Закон о енергетици »Сл. лист ЦГ«, бр. 28/10	§1	Начин и услови коришћења обновљивих извора енергије и когенерације.	Један од основних циљева закона којим се дефинише коришћење обновљивих извора и у којем се не помиње брикет али се може везати за њега.
БиХ - Република Српска	Закон о енергетици »Сл. гласник Републике Српске«, бр. 49/09	§4	- обезбеђење услова за стимулисање коришћења обновљивих извора енергије и когенерације, - унапређивање заштите животне средине и очувања еколошке равнотеже при производњи, преносу и потрошњи енергије и енергената.	Дугорочни циљеви у којем се не помиње брикет али се може везати за њега.
Република Хрватска	Закон о енергетици »Народне новине«, бр. 68/01, 177/04, 76/07, 152/08 и 116/10	§5	Осигурање сигурног и поузданог обезбеђења енергијом и њене целовите производње и рационалног коришћења, посебно ради коришћења различитих и обновљивих извора	Регулише се питање енергетске политике и планирања енергетског развоја при чему се не помиње брикет али се може везати за њега.

Извор: (2009, 2011, 2010/а, 2010/б, 2010/в)

Законом о енергетици Републике Србије (§1) дефинисане су подстицајне мере у виду олакшица различитог типа, за производњу електричне и, у нашој ситуацији, топлотне енергије из обновљивих извора. Разлике у законима који третирају енергију у Црној Гори и Србији (§1), огледају се у томе што је већ у првом члану прописано коришћење обновљивих извора енергије, али не и дефинисање подстицајних мера. У Републици Српској (§4), поред услова за стимулацију коришћења обновљивих извора енергије, закон дефинише и начине за унапређивање заштите животне средине и очувања еколошке равнотеже. Закон о енергији у Хрватској регулисао је питање енергетске политике и планирање енергетског развоја, коришћења различитих и обновљивих извора енергије, као и осигурања заштите животне средине у свим подручјима енергетских делатности.

4. ЗАКЉУЧАК

Из свега претходног може се закључити да се на производњу брикета, директно не односи ни један закон, али и да индиректан утицај има веома мали број закона (табела 3). Србија, по питању закона и законских регулатива које имају индиректан утицај на производњу брикета, у благој је предности у односу на остале посматране земље.

Табела 3. Закони који имају индиректан утицај на производњу брикета у Републици Србији и изабраним земљама

Table 3. Laws with an indirect effect on briquette production in the Republic of Serbia and selected countries

Назив државе	Назив закона
Република Србија	Закон о енергетици „Службени гласник РС”, бр. 57/2011
	Закон о управљању отпадом „Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 88/10
Република Црна Гора	Закон о енергетици „Службени лист ЦГ”, бр. 28/10
БиХ - Република Српска	Закон о енергетици „Службени гласник Републике Српске”, бр. 49/09
Република Хрватска	Закон о енергији „Народне новине”, бр. 68/01, 177/04, 76/07, 152/08 и 116/10

Извор: оригинал

Утицај закона приказаних у табели 3, испољава се, у највећој мери, преко подстицајних мера и начина коришћења обновљивих извора енергије. Поред тога, закони имају утицај на издавање дозвола за рад производним предузећима која се баве производњом енергената и лиценци предузећима која се баве потрошњом произведених енергената.

За производњу брикета, у Републици Србији, потребно је обезбедити пет врста дозвола (§59 Закона о управљању отпадом), које представљају одобрења надлежних Министарстава, производном предузећу да се бави одређеним видом послова на територији Републике Србије. Дозвола се може добити за производњу брикета, тј. третман над отпадом (пиљевином), транспорт, сакупљање, складиштење и одлагање отпада, а, као додатне три врсте дозволе, потребно је обезбедити и дозволе за увоз, извоз и транзит отпада.

Ако једно производно предузеће обавља комплетан процес производње од набавке сировине, преко транспорта и складиштења, до третмана тј. производње брикета, предузећу се може издати једна јединствена дозвола која обједињује све наведене послове.

У случају да једно производно предузеће обавља само процес производње потребно је да има потписане уговоре са већим бројем фирми, или само са једном. Фирме би, на основу потписаног уговора, обављале послове за производно предузеће за које оно није у могућности да добије дозволу. Свака фирма мора да поседује, за одређени део посла, дозволу коју, опет, издаје одређено надлежно министарство. Ако је у питању једна фирма издаје се једна јединствена дозвола.

За добијање једне врсте дозволе, у Републици Србији, из §59 Закона о управљању отпадом потребна су документа која су прописана §62 и §70 Закона о управљању отпадом, а којима се потврђује да производно предузеће има способност производње брикета. У ова документа спадају, између осталог, потврде о опреми, капацитету прераде, лагерским капацитетима, неопходној радној снази, пројекти о испуњености одредаба безбедности на раду, противпожарној заштити, уговори између прерађивача и превозника, превозника и произвођача отпада, тј. сировине и сл. Потребна документа за добијање дозвола за увоз, извоз и транзит отпада дефинисана су §71 и §72 Закона о управљању отпадом Републике Србије.

Уколико производно предузеће одлучи да поднесе захтев за одређену врсту дозволе, сносиће одређене трошкове, који често могу да пређу износ од 1.000.000 RSD. Трошкови који се односе на израду и реализацију пројекта противпожарне заштите, на период од годину дана, износе 300.000-500.000 RSD. Такса која се плаћа приликом подношења захтева за одређену дозволу износи *cca* 52.000 RSD, а потврда о карактеризацији отпада *cca* 4.000 RSD. С обзиром на то, може се препоручити укидање или спајање дозвола за одређене послове који се односе на одређене врсте неопасног отпада.

На основу Закона о управљању отпадом производно предузеће треба да поседује дозволе за рад које се односе на одређени део посла (§59), што, у ствари, подразумева 5 врста дозвола и то:

- дозвола за сакупљање отпада;
- дозвола за транспорт отпада;
- дозвола за складиштење отпада;
- дозвола за третман отпада;
- дозвола за одлагање отпада.

Препорука која се односи на пиљевину као посматрани отпад је да дозволе за сакупљање и транспорт, у наведеној ситуацији, треба спојити у једну јединствену дозволу, тј. да се приликом подношења захтева за добијање дозволе за сакупљање истовремено добије и дозвола за транспорт. Предузеће које је поднело захтев за сакупљање пиљевине, најчешће скупља пиљевину на једном лагерском месту, а то може урадити уз помоћ одређеног транспортног средства. Ако предузеће у свом власништву не поседује транспортно средство може га закупити или ангажовати друго предузеће са којим је реализован уговор о услугама транспорта. На овај начин би се смањио број докумената потребних за издавање дозволе, као и количина

новчаних средстава које једно предузеће треба да издвоји како би добило дозволе за сакупљање и транспорт.

Иста препорука се односи и на дозволе за третман, складиштење и одлагање отпада, али само у ситуацији када је подносилац захтева производно предузеће. Да би једно предузеће производило брикет, најчешће, треба да има лагерско место на којем складишти пиљевину пре третмана, а отпад који настаје лагерује у кругу предузећа, на одређено место (депонију или у контејнере).

Препорука поводом дозволе за увоз пиљевине односила би се на укидање исте. Разлог овоме су, са једне стране, реализовани, уговори како са превозником, тако и са произвођачима отпада (пилана), тј. пиљевине. Ово не даје увознику могућност да бира превозника и произвођаче отпада – пиљевине након закључивања уговора. Са друге стране, довољно је да пиљевину праги документација о произвођачу, тј. пилани, количини, превознику, као и потврда о фитосанитарном прегледу. Овим би увозник имао могућност избора пилане и превозника, а на основу пратеће документације имао би се увид о произвођачу (пилани), откупљеној, транспортованој и утрошеној количини пиљевине.

Производња брикета у Србији, данас, може да буде веома интересантан посао. Међутим, иако је за израду брикета потребан одређен производни погон који се састоји од хала, електро-механичке опреме и лагера за сировину и готов производ, потребно је да производно предузеће испуни велики број захтева како би добило дозволу за рад. Прерадом искључиво једне врсте сировине не добија се готово никакав отпад. Мала количина отпада која настаје (углавном је то ситно камење, кора и остало што може бити примеса пиљевини) је отпад који је и дошао из природног окружења.

ЛИТЕРАТУРА

- (2009): *Закон о енергетици Републике Српске*, Службени гласник Републике Српске, бр. 49/09, Бања Лука, <http://www.vladars.net> (посећено: 03.09.2012. год.)
- (2011): *Закон о енергетици Републике Србије*, Службени гласник Републике Србије, бр. 57/2011, Београд, http://www.edb.rs/propisi/zakon_o_energetici.pdf (посећено: 08.09.2012. год.)
- (2010/а): *Закон о енерџији Републике Хрватске*, Народне Новине Републике Хрватске, бр. 68/01, 177/04, 76/07, 152/08, 116/10, Загреб, http://zak.hr/cke/propisi,%20zakoni/o_energiji/o.doc (посећено: 25.08.2012. год.)
- (2010/б): *Закон о енергетици Републике Црне Горе*, Службени лист Републике Црне Горе, бр. 28/10, Подгорица, http://www.epcg.co.me/pdf/06_01/Zakon_o_energetici.pdf (посећено: 10.08.2012. год.)
- (2010/в): *Закон о управљању отпадом Републике Србије*, Службени гласник Републике Србије, бр 36/09 и 88/10, Београд, <http://www.propisi.net> (посећено: 22.08.2012. год.)
- К н е ж е в и ћ М. (1975): *Основи механичке прераде дрвета: друго допунљено издање*, „Грађевинска књига”, Београд (26-27)
- (2001): *Правилник о условима и начину разврставања њаковања и чувања секундарних сировина*, Службени гласник Републике Србије, бр. 55/2001, Београд, <http://www.cistoca.rs/download/ekologija/Pravilnik%20o%20uslovima%20i%20na%20C4%8Dinu%20razvrsta->

[vanja%20%20pakovanja%20i%20%20C4%8Duvanja%20sekun .pdf](#) (посећено: 08.08.2012. год.)

Ранковић Н., Кеча Љ. (2011): *Трговина и маркетинг шумских производа*, Универзитет у Београду - Шумарски факултет, Београд (359-363)

Толмач Д., Првуловић С., Радовановић В. (2010): *Економска оцрпавданосћ ипримене брикетиа за зретање мањих зграда*, (369), <http://kgh.kvartetv.com/fajlovi/36.%20kongres/36-45.pdf> (посећено: 07.06.2012. год.)

LEGAL FRAMEWORK FOR BRIQUETTE PRODUCTION IN SERBIA AND IN THE AREA OF WESTERN BALKANS

*Nenad Ranković
Aleksandar Musić
Dragan Nonić*

Summary

Biomass energy has a significant position in the utilisation of alternative energy sources. The main use of briquettes, as products used in the production of thermal energy in the process of combustion, occurs in urban environments and remote heating plants.

The Laws and legal provisions with an effect on briquette production in the Republic of Serbia were compared, and the comparison was performed at the level of the law articles and other legal documents of the selected neighbouring countries (Republic of Montenegro, B&H – Republic of Srpska and Republic of Croatia).

Indirectly, briquettes are treated by the Energy Law of the REPUBLIC of Serbia (Official Gazette RS, No. 57/2011) which regulates the issues of electric and thermal energy production and delivery. The effect of the above Law is reflected in the stimulation measures for the production of thermal energy from renewable energy sources. Energy Law regulates the issuing of licences to the producers of thermal energy from renewable sources of energy, as well as to the conditions of purchase. Another Law with a great effect on briquette production in the Republic of Serbia is the Law on Waste Management (Official Gazette RS, No. 36/09 and 88/10) which regulates the methods of waste collection and dumping, and also the licences for waste treatment, i.e. for briquette production.

Compared to the Energy Law of the REPUBLIC of Serbia, the provisions of the Laws in the study countries differ slightly from country to country, aiming at the adaptation to local conditions, but in general the compared provisions are very similar.

Briquette production in the Republic of Serbia requires five categories of licences, i.e. permissions issued by the competent Ministries to the enterprises to deal with this type of business. Licences are obligatory for briquette production, i.e. treatment of waste (sawdust), waste transport, collection, storage and disposal, and the trade with foreign countries requires additional licences for import, export and transit of waste products.

The recommendations which refer to numerous licences are that some licences should be combined or united (licences for collection and transport in one, and waste treatment, storage and disposal in the other cumulative licence), and that some licences should be cancelled (e.g. licence for the import of sawdust), by which the business of briquette manufacturers would be significantly make easier enhanced.